

Inrichting en beheer van compensatienatuur

Zwembad Urk

Eelerwoude
kleurt het landelijk gebied

Inrichting en beheer van compensatienatuur

Zwembad Urk

Concept

Opdrachtgever

Gemeente Urk
De heer A.L. Wiersma
Postbus 77
8320 AB URK

Opdrachtnemer

Eelerwoude
Brink 4a
7981 BZ Diever
T 0521 32 44 00
F 0521 32 44 01E
info@eelerwoude.nl
I www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: P5898
Datum: 14-2-2013
Projectleider: D.Welink
Opgesteld: D. Welink
Gecontroleerd: R.J. Koops

© Eelerwoude 2013, niets uit deze uitgave mag
worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
worden zonder schriftelijke toestemming van
Eelerwoude bv.

De opmaak van dit rapport gaat uit van dubbelzijdig
afdrukken

INHOUD

1	COMPENSATIEPLAN	5
2	BEGRENZING EN NATUURDOELEN	7
2.1	Begrenzing.....	7
2.2	Natuurdoelen	7
3	INRICHTINGSMAATREGELEN	8
4	BEHEERMAATREGELEN	10
5	TERMIJNEN, TIJDPAD EN EVALUATIEMOMENT	12
6	GLOBALE KOSTENRAMING	13
6.1	Inrichting	13
6.2	Beheer	13
	BIJLAGEN	14
7	BIJLAGE 1 NATUURDOELTYPEN	15

Figuur 1. Globale ligging compensatiegebied (binnen gele lijnen) en, uitbreidingslocatie (rode lijnen).

1

COMPENSATIEPLAN

Uitbreiding zwembad in EHS

De gemeente Urk wil het zwembad 't Bun in Urk uitbreiden. De uitbreiding van het zwembad komt in een gebied dat behoort tot de EHS. Het gaat daarbij om 'waardevol gebied'.

Compensatiebeginsel

De provincie Flevoland heeft een compensatiebeginsel opgesteld (Spelregels EHS, EHS-kaart en EHS-doelbenadering, 2010). Hierin staat dat ontwikkelingen in de EHS niet zijn toegestaan, tenzij:

1. een ingreep onvermijdelijk blijkt
2. van groot openbaar belang is en
3. geen reële alternatieven aanwezig zijn
4. èn sprake is van een significant negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden.

In de Quickscan flora en fauna (Eelerwoude 2012) wordt beargumenteerd in hoeverre de genoemde argumenten van toepassing zijn:

Ad1 en 2: Het zwembad in Urk is het enige zwembad voor de inwoners van de gemeente en heeft daarmee een belangrijk maatschappelijk belang. Het maakt het makkelijk mogelijk dat de inwoners van de gemeente hier gaan sporten. Om ook de breedtesport ruimte te kunnen geven, is de bouw van een wedstrijdbad nodig.

Ad 3: Binnen de gemeente Urk bestaat de grond voornamelijk uit zeelei. Deze ondergrond is onvoldoende stabiel voor de bouw van een zwembad. Het plangebied is één van de weinige plekken waar de bodem wel stabiel genoeg is. Bovendien sluit het plangebied aan op het bestaande zwembad. Ook uitbreidingen aan de andere kant van het zwembad gaan ten koste van de EHS. Op deze plek is de ruimteclaim op de EHS het kleinst en worden geen wezenlijke kenmerken en waarden aangetast.

Ad 4. In de Quickscan Flora en fauna (Eelerwoude, 2012) wordt geconcludeerd:

- De bouw van het zwembad zorgt voor een kleine afname van de oppervlakte van de EHS.
- Dit deel van de EHS heeft enige, zij het zeer beperkte waarden. Het verdwijnen van deze waarden heeft geen significante effect op de wezenlijke waarden en kenmerken van het EHS-gebied het Urkerbos.
- Bij het nieuwe zwembad wordt geen buitenverlichting aangebracht.

- De ontwikkeling doet geen afbreuk aan de wezenlijke kenmerken van de EHS.

Compensatieverplichting

Op basis van bovenstaande argumenten kan worden geconcludeerd dat de ontwikkeling kan worden toegestaan, mits de netto afname aan oppervlakte EHS en de herbegrenzing van de EHS om niet-ecologische redenen wordt gecompenseerd. Volgens het Compensatiebeginsel van de provincie Flevoland leidt dit tot een compensatieverplichting van (Eelerwoude, 2012):

- de aanleg van 0,03 ha beuken-essenbos en 0,07 ha grasland;
- vergoeding van de ontwikkelingskosten voor een periode van 10 jaar en de beheerkosten over 25 jaar voor bos. Dit is € 54,60 totaal
- vergoeding van de ontwikkelingskosten voor het grasland voor een periode van 5 jaar en de beheerkosten over 25 jaar. Dit is € 531,- totaal
- het versterken van de kwaliteit van de EHS of het oplossen van een knelpunt, in overleg met de terreinbeheerder.

Compensatieplan

De wijze van compensatie moet worden vastgelegd in een compensatieplan en overeenkomst en worden gemonitord. Voorliggend rapport beschrijft de locatie, natuurdoelen, inrichting en het beheer van het stuk bos dat als invulling van de compensatieopgave bij de EHS getrokken wordt. Het rapport vormt daarmee het volgens het compensatiebeginsel benodigde compensatieplan.

Foto's Compensatiebos

2

BEGRENZING EN NATUURDOELEN

2.1 Begrenzing

Eis uit het provinciale compensatiebeginsel:

Compensatie vindt plaats op een locatie direct aansluitend op de EHS of door een bestaand knelpunt in de EHS op te lossen of door een kwaliteitsverbetering in de EHS te realiseren.

De totaal te compenseren oppervlakte is 0,03 ha bos en 0.07 ha grasland.

Invulling:

De ligging en de begrenzing van het compensatiegebied zijn aangegeven op figuur 1. Het totale oppervlakte is 1000 m² (0,1 ha). Het gebied grenst direct aan de EHS.

2.2 Natuurdoelen

Eisen uit het compensatiebeginsel:

De compensatie is er op gericht de verloren gegane waarden weer te laten ontwikkelen. In dit geval betreft dat het beheertype N14.03 Haagbeuken- en essenbos. De zonneweide kan als bos worden gecompenseerd, maar dit hoeft niet. Het kan ook als N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland. In bijlage 1 is een beschrijving van de natuurdoeltypen opgenomen.

Invulling:

Het compensatiebos is wat betreft soortensamenstelling en abiotische omstandigheden nu al gelijk aan de rest van het Urkerbos en bestaat dus uit het beheertype N14.03.

3

INRICHTINGSMAATREGELEN

Eis vanuit compensatiebeginsel:

In het vervangend areaal dient een basisinrichting te worden gerealiseerd, waarbij de verloren gegane waarden weer kunnen worden ontwikkeld, c.q. zich kunnen ontwikkelen; voor bos betekent dit met name de aanplant van jonge bomen met in ieder geval een vergelijkbare waarde wat betreft soortensamenstelling als het verloren gegane bos, namelijk es en beuk.

Invulling:

Het bos is gelijk aan het bos dat wordt gekapt en heeft dus al de zelfde waarden. Het heeft de zelfde soortensamenstelling, dat wil zeggen essen en beuken. Het bos hoeft zich dus niet te ontwikkelen om de verloren gegane waarden te kunnen ontwikkelen.

Eisen vanuit compensatiebeginsel:

Omdat sprake is van herbegrenzing om niet-ecologische redenen, moet op de compensatielocatie een 'plus' worden gerealiseerd.

Invulling:

De 'plus' wordt als volgt ingevuld:

- De 1000m² compensatie bos, ligt in een iets groter stuk bos. De 1000m² wordt in het midden van dit bosperceel gelokaliseerd, zodat het bos rondom kan dienen als buffer tegen negatieve randeffecten.
- Ongewenste elementen worden verwijderd:
 - o Taxusbomen
 - o Vuil
- Het bos wordt gedund, zodat de toekomstbomen ruimte krijgen. Aan de oost- en zuidkant wordt sterker gedund. Daardoor ontstaat ruimte en licht op de bodem. Hier kunnen struiken als gewone vlier en meidoorn zich ontwikkelen en een kruidenrijkere ondergroei. Hierdoor wordt de (bio)diversiteit in het bos groter. Kwijnende of zieke bomen worden niet gekapt, tenzij zij een gevaar vormen voor de veiligheid of een besmettingsgevaar vormen.
- In de oever langs het bos wordt een natuurvriendelijke oever aangelegd. Deze bestaat uit een onderwatertalud dat in de bestaande watergang wordt gelegd, zie bijlage 2. Hierop kan een smalle rietkraag ontwikkelen.
- Waterkwaliteit in sloot verbeteren

- Er worden 3 verschillende nestkasten ophangen: een kast met een kleine ronde toegang (bijvoorbeeld voor pimpelmezen), een open nestkast en één met een opening aan de achterkant (de kast van de stam).
- Er wordt 1 nestkast voor vleermuizen opgehangen.
- Het hout dat wordt gekapt blijft in het bos achter, zodat meer dood hout aanwezig is. Takhout wordt op rillen gelegd. Dit verhoogt de algemene biodiversiteit.
- Op de lage plekken wordt het blad verwijderd en de randen vrijgesteld, zodat er licht op de randen en in het water kan komen.
- Het streefbeeld en de beheermaatregelen worden vastgelegd en dus geborgd in een beheerplan.

De locatie van deze maatregelen is globaal ingetekend op de kaart in de bijlage 2.

Schets van natuurvriendelijke oever

Streefbeeld: meer dood hout in bos

Voorbeelden van nestkasten (bron: www.vivara.nl)

4

BEHEERMAATREGELEN

Eisen vanuit compensatiebeginsel

De ontwikkeling van de compensatielocatie tot het verloren gegane natuurstype, wordt geborgd via het beheer. Daarvoor gelden de volgende eisen:

1. Gedurende de ontwikkelingsperiode van het vervangende gebied is er sprake van verlies aan natuurkwaliteit. Om dit zo snel mogelijk te herstellen is gericht ontwikkelingsbeheer in het vervangend gebied nodig. De extra beheerskosten tijdens de periode van het ontwikkelingsbeheer worden (gekapitaliseerd) door de initiatiefnemer vergoed.
2. Een vergoeding voor de extra kosten voor ontwikkelingsbeheer is maatwerk en wordt vastgesteld in overleg met de beoogde terreinbeheerder. De gekapitaliseerde beheerskosten worden als budget vastgelegd, bijvoorbeeld als gelabeld budget in het Groenfonds.
3. Als algemene vuistregel kan worden uitgegaan van extra beheerskosten van minimaal 1 à 2 keer de normkosten voor het betreffende natuurbeheertype gedurende de eerste vijf jaar na inrichting van de grond.
4. Voor het ontwikkelen van bos lopen deze kosten over een langere tijd en kan beter worden uitgegaan van extra beheerskosten van minimaal 1 keer de normkosten voor de eerste 10 jaar na inrichting van de grond.
5. De initiatiefnemer zorgt er tevens voor dat vergoeding van de reguliere beheerskosten voor een periode van 25 jaar gewaarborgd is.
6. De normbeheerskosten voor het natuurbeheertype N14.03 Haagbeuken- en essenbos bedragen 51,95 €/hectare/jaar.
7. De normbeheerskosten voor het natuurbeheertype N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland bedragen 252,87 €/hectare/jaar.

Voor het bos worden de kosten dus $(25 \cdot 51,95) + (10 \cdot 51,95) = 1.300,- + 520,- = 1820,-$ euro per ha. Dit is $€ 1820 \cdot 0,03 \text{ ha} = € 54,60$ totaal

Voor de zonneweide / het kruiden- en faunarijke grasland worden de kosten $(25 \cdot 252,87) + (5 \cdot 252,87) = 6322 + 1264 = 7586$ euro per ha. Dit is $€ 7586 \cdot 0,07 \text{ ha} = € 531,-$ totaal.

Invulling:

Het bos is in eigendom en beheer bij de gemeente, die blijft ook zo. Ontwikkelingsbeheer is niet nodig, zie hoofdstuk 3. Het reguliere beheer zal bestaan uit het zoveel mogelijk toelaten van natuurlijke processen en zo min mogelijk ingrijpen.:

- Dood hout, stam- en takhout blijft liggen
- Zieke, kwijnende en scheve bomen blijven staan
- Exoten worden verwijderd (elke 5 jaar)
- Dunnen is gericht op het ontwikkelen van een gevarieerde begroeiing en het behouden van bomen met nestholtes. Dit zal elke 10 jaar gebeuren, voor zover nodig.
- Elke 10 jaar wordt blad uit laagtes gehaald.
- Rand van laagtes wordt vrijgesteld.
- Nestkasten worden jaarlijks in februari schoongemaakt en waar nodig gerepareerd.
- Wanneer bomen een gevaar vormen voor de veiligheid, worden zij bijvoorkeur gekandelaberd of getopt, niet direct gekapt.
- Oever wordt 1 Keer per jaar gemaaid (indien noodzakelijk kan een tweede keer gefaseerd gemaaid worden)
- Vuil wordt jaarlijks verwijderd.

Streefbeeld: vlierstruik en kruiden in bosrand (hogere dichtheid) Streefbeeld: water ligt open

Streefbeeld: omgewaaide bomen laten liggen (mét stam) Streefbeeld: struiklaag

5

TERMIJNEN, TIJDPAD EN EVALUATIEMOMENT

Eisen uit compensatiebeginsel:

De compensatie wordt zo snel mogelijk door de initiatiefnemer gerealiseerd. De uiterste termijn voor realisatie wordt vastgelegd in de overeenkomst, met een boeteclausule die van toepassing is bij het niet tijdig uitvoeren van de compensatie.

Bij 'eenvoudige projecten' moet compensatie gerealiseerd zijn binnen twee jaar na ondertekening van de privaatrechtelijke overeenkomst. Bij majeure projecten geldt een termijn van vijf jaar met maximale uitloop tot tien jaar. Van de termijnen twee en vijf jaar kan in de compensatieovereenkomst gemotiveerd worden afgeweken.

Invulling:

- Het bos is al gerealiseerd.
- Het beheerplan zal worden opgesteld in mei 2013
- De inrichtingsmaatregelen uit hoofdstuk 3 zullen in de nazomer van 2013 worden, in het seizoen dat de minste natuurwaarden kunnen worden verstoord.
- Het beheer zal aansluitend starten.
- In het voorjaar van 2013 zal een vegetatiekartering worden uitgevoerd als nulmeting. Elke 5 jaar wordt een vervolgekartering uitgevoerd, zodat de structuurontwikkeling kan worden gevolgd. Dit wordt vastgelegd in het beheerplan.

6

Globale Kostenraming

6.1 Inrichting

- Taxus en vuil verwijderen.
- Bos dunnen
- Natuurvriendelijke oever aanleggen (onderwatertalud)
- Waterkwaliteit in sloot verbeteren
- 3 nestkasten ophangen: à 15,- euro
- Op de lage plekken blad verwijderen en randen vrijstellen
- Beheerplan opstellen

6.2 Beheer

- Exoten worden verwijderd (elke 5 jaar)
- Dunnen elke 10 jaar, voor zover nodig.
- Elke 10 jaar blad uit laagtes halen.
- Rand van laagtes vrijstellen.
- Nestkasten jaarlijks in februari schoonmaken en waar nodig repareren.
- Elke 5 jaar
- Oeverkeer maaien
- Vuil verwijderen (jaarlijks)

BIJLAGEN

BIJLAGE 1 NATUURDOELTYPEN

(bron: www.portaalnatuurenlanschap.nl)

N14.03 Haagbeuken en essenbos

Algemene beschrijving

Haagbeuken- en essenbos wordt gedomineerd door diverse boomsoorten zoals haagbeuk, gewone es, esdoorn en gladde iep. Het betreft rijke bossen op klei- of leemgrond en/of op bodems waar aanrijking plaatsvindt met basen door periodiek hoge grondwaterstanden buiten de invloed van beek of rivier. Vegetatiekundig behoren de bossen tot het Haagbeukenverbond, Iepenrijke Eiken-Essenverbond en Verbond van Els en Es. De bijbehorende struwelen maken ook onderdeel uit van dit type. Het bostype is vaak rijk in structuur en kent een opvallende voorjaarsflora. Haagbeuken- en essenbos komt op verschillende bodemtypen voor met een basisch en vochtig tot vrij nat karakter.

Het meeste bos wat tot het beheertype behoort is aangeplant. Ook aangeplante wilgen- en populierenbossen in polders behoren hiertoe. De culturele oorsprong verraadt zich bijvoorbeeld door sporen van voormalig hakhoutbeheer of aanplant in rijen. Haagbeuken- en essenbos omvat bijvoorbeeld de aangeplante bossen op kleibodems zoals in Flevoland, eiken-haagbeukenbossen op lemige zandgrond in (voornamelijk) het oosten van Nederland en de hellingbossen op lemige/kleiige kalkhellingen in Zuid-Limburg.

Een rijke voorjaarsflora is kenmerkend in de eiken-haagbeukenbossen en hellingbossen met soorten als daslook, speenkruid en grote muur. Open plekken worden vaak gedomineerd door ruigtekruiden. In struwelen zijn vlier en doornstruiken aanwezig, bij begrazing ontwikkelen zich ook grazige vegetaties.

Het beheertype is bij veel variatie in structuur rijk aan fauna en flora. De bossen in het Heuvellandschap zijn o.a. van belang voor specifieke amfibieën en orchideeën. De jonge polderbossen kennen vaak al wel een hoge rijkdom aan makkelijk koloniserende sporenplanten en vogels, maar zijn relatief arm aan vaatplanten en fauna die karakteristiek zijn voor oudere bosgroeiplaatsen en wel in de Beekdalen en het Heuvellandschap voorkomen.

Afbakening

- Haagbeuken- en essenbos omvat bos- en struweel op basenrijke klei- en leemgronden en/of gronden waar periodiek aanrijking plaatsvindt door periodiek hoge grondwaterstanden buiten de invloed van overstroming van beek en rivier.
- Maximaal 20% van de oppervlakte wordt gedomineerd door niet inheemse bomen.
- Op 80% van de oppervlakte wordt geen hout geoogst of is de houtoogst minder dan 20% van de bijgroei. Op de overige oppervlakte kan meer geoogst worden in het kader van omvorming naar een natuurlijker bos.

Voorbeeldgebieden

Harderbos, Kloosterbos, Wildenborch, Smoddebos en het Savelsbos.

N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland

Algemene beschrijving

Kruiden- en faunarijk grasland omvat graslanden die kruidenrijk zijn, maar niet tot de schraallanden, vochtig hooiland, zilt grasland en overstromingsgrasland of glanshaverhooiland behoren. De vegetatie kan behoren tot allerlei verbonden van graslandvegetaties; ondermeer kamgrasvegetaties of de meer algemene witbolgraslanden. Diverse soorten ruigte en struweel kunnen in dit grasland voorkomen. Het grasland wordt meestal extensief beweid of gehoid en niet of slechts licht bemest.

Het beheertype Kruiden- en faunarijk grasland kan voorkomen op diverse bodems van vochtig tot droog en heeft doorgaans een (matig) voedselrijk karakter. Kruiden- en faunarijk grasland komt in vrijwel alle landschapstypen voor. Toch is het areaal de laatste veertig jaar enorm afgenomen door de gangbare landbouwpraktijk: sterke bemesting gecombineerd met periodiek doodspuiten van de grasmatten en opnieuw inzaaien met hoog productieve grasvariëteiten. De meeste overgebleven kruidenrijke graslanden liggen in overhoekjes van het agrarische gebied of komen voor in natuurgebieden. Daar kan kruidenrijk grasland een tijdelijk fase zijn als de benodigde abiotische omstandigheden voor schraallanden niet of nog niet gerealiseerd kunnen worden.

Kruiden- en faunarijk grasland wordt bij een goede kwaliteit gekenmerkt door variatie in structuur (ruigte en plaatselijk struweel, hogere en lage vegetatie) en een kruidenrijke graslandbegroeiing die rijk is aan kleine fauna. Gradiënten binnen (grond)waterpeil en voedselrijkdom zorgen voor diverse vegetatietypen.

Kenmerkende of bijzondere soorten van schralere beheertypen ontbreken grotendeels binnen Kruiden- en faunarijk grasland, maar graslanden zijn vaak wel rijk aan minder zeldzame soorten. Het type is o.a. van belang voor vlinders en andere insecten, vogels en kleine zoogdieren. De graslanden worden doorgaans niet bemest. Om verzuring tegen te gaan kan, bij uitzondering, ruige stalmest of bekalking toegepast worden.

Afbakening

- Het betreft grasland, de grasachtigen (monocotylen) zijn dominant, maar kruiden (dicotylen) en mossen hebben een oppervlakteaandeel van tenminste 20%
- De graslanden zijn niet tot andere beheertypen te rekenen (zie afbakening andere graslanden).
- Vrijwel jaarlijks in winter en voorjaar langdurig overstroomde weilanden worden niet tot dit beheertype maar tot Zilt- en overstromingsgrasland gerekend

Voorbeeldgebieden

Malpiebeemden, Bommelerwaard-west, Ryptsjersterpolder.

BIJLAGE 2 LOCATIE COMPENSATIEBOS EN INRICHTINGSMAATREGELEN

